

KLAGANDE

██████████ ██████████
Ombud: Christian Källström
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Göteborg
405 12 Göteborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 27 januari 2016 i
mål nr 4013-15, se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att han ska beviljas assistansersättning och anför bl.a. följande. Hans yrkande om assistansersättning avser inte tid när hans hjälpbehov tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Däremot yrkar han att det ska bortses från den tiden först när beräkningen av det totala behovet av hjälp ska bedömas. I ett första steg bör alltså

omfattningen av behovet av hjälp med de grundläggande behoven beräknas. Först i ett andra steg, dvs. då det totala behovet av hjälp ska beräknas, bör avräkning från assistansersättningen göras för de hjälpbehov som tillgodoses på annat sätt.

Med anledning av att hans assistans fungerar och att personalen har ingående kunskaper om honom har antalet incidenter, utbrott och risken för skador minskat. Det innebär dock inte att hans behov av hjälp av någon med ingående kunskaper om honom har minskat. Tvärtom behövs någon med adekvat utbildning och som lärt känna honom, dvs. någon med ingående kunskaper om honom, bl.a. för att kunna förhindra negativa och farliga händelser. Detta stöds av de uppgifter som lämnats av psykolog, assistenter samt personal på skolan och korttidshemmet. Det måste också beaktas att han inte har någon verbal kommunikation och att det tar lång tid att lära sig hans sätt att kommunicera. Det enda som förändrats sedan Försäkringskassans tidigare beslut att bevilja honom assistansersättning är alltså att assistansen fungerar.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Om en försäkrads behov av hjälp med sina grundläggande behov tillgodoses på annat sätt, ska de behoven inte medräknas. Det kan gälla olika insatser där det ingår omvårdnad, t.ex. korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt LSS. Försäkringskassan vidhåller sin uppfattning att det saknas underlag som visar att det krävs ingående kunskaper om [REDACTED] för att kunna hjälpa honom.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov i sådan omfattning att han har rätt till assistansersättning. För detta krävs att han behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sina grundläggande behov.

██████████ menar att man vid bedömningen av om 20-timmarskravet är uppfyllt inte ska bortse från behov som tillgodoses genom t.ex. andra samhällsinsatser med stöd av LSS utan att detta ska göras först efter att omfattningen av de grundläggande behoven har bestämts. Försäkringskassan har däremot redan vid bedömningen av omfattningen av ██████████ ██████████ behov av hjälp med sina grundläggande behov avräknat tid för föräldraansvar samt tid då han vistas i skola och korttidsvistelse.

Den fråga som kammarrätten alltså först måste ta ställning till är om det redan vid bedömningen av omfattningen av den försäkrades behov av personlig assistans för sina grundläggande behov ska bortses från tid för behov som tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom andra samhällsinsatser, eller om den avräkningen ska göras i ett senare skede.

När det gäller bedömningen av omfattningen av behovet av personlig assistans för de grundläggande behoven framgår enligt kammarrätten inte tydligt av lagstiftningen i vilket skede som man ska bortse från behov som tillgodoses på annat sätt. Den enda bestämmelse där detta tydligt framgår är 51 kap. 6 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Där anges att det när behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Därutöver har i praxis klarlagts att det vid bedömningen av omfattningen av en försäkrads behov av hjälp med sina grundläggande behov ska bortses från tid som den försäkrade deltar i en verksamhet som omfattas av 106 kap. 24 § SFB (se RÅ 1997 ref. 23 och 2000 ref. 11).

Av bestämmelserna i 106 kap. 24 § SFB, som tidigare fanns i 4 § i den numera upphävda lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS, framgår att assistansersättning inte lämnas för tid bl.a. när den funktionshindrade bor i gruppboende eller vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller

daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS. Några andra insatser enligt LSS, t.ex. korttidsvistelse utanför det egna hemmet, nämns inte i lagtexten.

Samtidigt står det klart att en grundtanke med assistansreformen varit att personlig assistans inte ska ersätta personal som behövs för att driva en kommunal verksamhet, t.ex. barnomsorg, skola eller daglig verksamhet (jfr prop. 1992/93:159 s. 67, prop. 1995/96:146 s. 14 och bet. 1995/96:SoU15 s. 15). Högsta förvaltningsdomstolen uttalade också i avgörandet RÅ 2000 ref. 11 att det av 4 § LASS har ansetts följa att det normala är att en funktionshindrad under tid då han eller hon deltar i en verksamhet som omfattas av paragrafen ska anses få sina grundläggande behov tillgodosedda inom den verksamheten.

Kammarrätten anser mot denna bakgrund att det som gäller för tid när den försäkrade deltar i verksamheter som omfattas av 106 kap. 24 § SFB också får anses gälla när den försäkrade deltar i andra verksamheter där de grundläggande behoven tillgodoses inom verksamheten. Sådana verksamheter kan vara insatser där det enligt 9 e § LSS också ingår omvårdnad, t.ex. korttidsvistelse och avlösarservice. I omvårdnad enligt den paragrafen bör ligga en skyldighet att ge stöd och hjälp till enskilda med de dagliga behov som de inte klarar själva, t.ex. hjälp att sköta hygien, att klä på sig och att kommunicera med andra (prop. 1992/93:159 s. 91).

Sammantaget anser kammarrätten att det finns klart stöd för uppfattningen att behov av hjälp som tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom olika samhällsinsatser, ska bortses från redan vid bedömningen av omfattningen av den försäkrades behov av personlig assistans för sina grundläggande behov. Ett sådant synsätt står inte i strid med lagstiftningen och har dessutom stöd i såväl förarbetsuttalanden som praxis.

Kammarrätten anser alltså att Försäkringskassan gjort rätt som redan vid bedömningen av omfattningen av [REDACTED] behov av personlig

assistans för sina grundläggande behov har bortsett från det hjälpbehov som tillgodoses genom eventuellt föräldraansvar samt under tid han vistas i skola och korttidsvistelse.

Med detta som utgångspunkt återstår frågan om [REDACTED] har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov i sådan omfattning att han har rätt till assistansersättning.

Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning att det inte är visat att [REDACTED] behov av tillsyn måste tillgodoses av någon med ingående kunskaper om honom, vilket innebär att denna del av hans hjälpbehov inte faller inom ramen för hans grundläggande behov. När det sedan gäller bedömningen av hans behov av personlig assistans för sina grundläggande behov anser kammarrätten att den sammantagna utredningen inte ger stöd för att behovet uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan. Eftersom han därmed inte har rätt till assistansersättning ska överklagandet avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Raymond Grankvist

Gunilla Ericsson

Ewa Mårdberg
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 3

DOM
2016-01-27
Meddelad i
GöteborgMål nr
4013-15**KLAGANDE**

[REDACTED]

Ställföreträdare: [REDACTED] och [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Ombud: Christian Källström
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro**MOTPART**Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Göteborg
405 12 Göteborg**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Försäkringskassans beslut den 7 april 2015, dnr 14605-2015

SAKEN

Assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, förkortad SFB

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Förvaltningsrättens beslut om inhibition upphör därmed att gälla.

BAKGRUND

Försäkringskassan beslutade efter en tvåårsomprövning av [REDACTED] [REDACTED] rätt till assistansersättning att han från och med april 2015 inte längre hade rätt till denna förmån. Beslutet motiverades i huvudsak enligt följande. De grundläggande behoven bedöms uppgå till i genomsnitt 17,75 timmar per vecka. Eftersom behoven inte överstiger 20 timmar per vecka kan assistansersättning inte beviljas.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att beslutet upphävs, alternativt att ärendet visas åter till Försäkringskassan för en kompletterande utredning av föräldraansvaret. Han anför i huvudsak följande.

Avseende föräldraansvaret borde Försäkringskassan utreda vilka hjälpbehov barn i hans ålder normalt sett har. Försäkringskassan har inte styrkt att det finns ett föräldraansvar eller att ett barn i hans ålder skulle ha ett liknande hjälpbehov. Bedömningarna i de avgöranden som finns på området är godtyckliga. Det är med anledning av Försäkringskassans skönsmässiga bedömning som hans assistansersättning dragits in, trots att något avdrag rätteligen inte ska göras. Försäkringskassan borde vidare informerat honom om vilka underlag som krävdes i hans ärende.

När det gäller ingående kunskap har antalet incidenter och utbrott minskat eftersom personerna omkring honom har ingående kunskap om honom. En sådan kunskap krävs även fortsättningsvis då det annars inte är möjligt att ta hand om honom på ett adekvat sätt, något som även psykolog, lärare och assistenter bekräftat i olika intyg. Det är anmärkningsvärt att Försäkringskassan anser sig ha bättre kunskap om de faktiska förhållandena än den personal som arbetar med honom. Det finns en risk att han skadar sig allvarligt

om personerna runt honom inte har ingående kunskaper om honom. Det är även i strid med barnets bästa.

Rätten till assistansersättning ska inte vara beroende av om andra insatser föreligger eller har beviljats. Den tid han tillbringar på korttidshem borde därför räknas av först efter att rätten till assistans fastställts. Försäkringskassans beräkningar medför en övervältring av kostnaderna på kommunerna.

När det gäller antal timmar har hans behov minskat med ungefär 10,5 timmar per vecka med anledning av att han tillbringar mer tid på fritids samt sover bättre. Dessa uppgifter bör i första hand prövas av Försäkringskassan i enlighet med instansordningsprincipen.

██████████ lämnar in ett intyg samt en kopia på en psykologutredning.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Det avdrag som gjorts för föräldraansvar är i enlighet med praxis för ett åttaårigt barn. Med anledning av att det varken finns medicinska eller andra underlag som visar att ██████████ behov av hjälp endast kan tillgodoses av någon som har ingående kunskaper om honom kan han inte anses ha ett sådant behov av tillsyn att det är att betrakta som ett grundläggande behov.

Förvaltningsrätten har den 23 april 2015 beslutat om inhibition.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

En försäkrad som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, kan för sin dagliga livsföring få

assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § LSS. För rätt till assistansersättning krävs att den försäkrade behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § LSS (51 kap. 2 och 3 §§ SFB).

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats för andra personliga behov, om de inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

I förarbetena till LSS anges bland annat att personlig assistans ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Avgörande bör vara att den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä sig och klä av sig, för att inå måltider eller för att kommunicera med andra (se prop. 1992/93:159 s. 64).

Av förarbetena framgår vidare att när det gäller vårdnadshavare till barn med funktionshinder så har de, liksom andra vårdnadshavare, ett ansvar enligt föräldrabalken för barnets personliga förhållanden. De ska se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren ska också svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Det är bara hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder som läggs till grund för bedömningen av behovet av personlig assistans (se prop. 1995/96:146 s. 16).

Rätten till assistansersättning ska omprövas sedan två år förflutit från senaste prövningen och vid väsentligt förändrade förhållanden. Lämnas assistansersättning till en försäkrad som har fyllt 65 år får omprövning ske endast vid väsentligt ändrade förhållanden (51 kap. 12 § SFB).

Assistansersättning lämnas inte för tid när den funktionshindrade

1. vårdas på institution som tillhör staten, en kommun eller ett landsting,
2. vårdas på en institution som drivs med bidrag från staten, en kommun eller ett landsting,
3. bor i en gruppbostad, eller
4. vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS (106 kap. 24 § SFB).

Om det finns särskilda skäl kan assistansersättning lämnas även under tid när den funktionshindrade vårdas på sjukhus under en kortare tid eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt LSS (106 kap. 25 § SFB).

Utredningen i målet

Av utredningen i målet framgår bland annat följande. ██████████ är åtta år gammal och bor tillsammans med sin familj. Han har tidigare beviljats assistansersättning om i genomsnitt 71 timmar per vecka. Han har tre olika typer av veckor under året varav 36 är skolveckor, 15 är lediga veckor med korttidsvistelse och en är en helt ledig vecka.

Av de intyg som lämnats in framgår i huvudsak följande. ██████████ ██████████ har en svår flerfunktionsnedsättning med rörelsesvårigheter, psykisk utvecklingsstörning och autism. Den motoriska funktionsnedsättningen påverkar hans motorik kraftigt. Han snavar lätt och har stora motoriska svårigheter vid förflyttning vilket gör att han behöver ständig tillsyn och handfast hjälp för att inte ramla och skada sig. Han saknar tal och uttrycker sig

med rörelser. Han behöver hjälp för att göra sig förstådd. Han har ett omfattande behov av ADL-insatser och behöver assistans av personer med ingående kunskaper om hans funktionsnedsättning. Det finns en risk att han skadar sig själv genom fall eller aggressivt beteende vilket kan uppstå med anledning av frustration för det fall han inte blir förstådd. Det är inte möjligt att förstå honom genom att läsa om hans problematik utan enda möjligheten är att arbeta med honom. Det pågår ett ständigt arbete med att minimera risker och förhindra utbrott. [REDACTED] är mycket aktiv och ständigt i rörelse och det krävs en djupare förståelse av honom för att kunna hindra honom från att skada sig. Han har inte någon självinsikt varför han kan göra sig illa. I skolan försöker hans behov tillgodoses genom att för honom känd personal finns närvarande. Denna personal har kunskap om honom och om hans funktionshinder. Vid korttidsvistelserna arbetar alltid någon ur den ordinarie personalstyrkan och det brukar inte innebära några bekymmer när det kommer ny personal.

Vad gäller de grundläggande behoven gjorde Försäkringskassan följande bedömning. När det gäller personlig hygien kan [REDACTED] inte vara behjälplig till någon del. När det gäller bad är dock barn utan funktionshinder i motsvarande ålder också i behov av viss praktisk hjälp och tillsyn. Avdrag görs därför för normalt föräldraansvar vilket innebär att 20 minuter per tillfälle får anses skäligt och likaså ett genomsnitt om ett bad per dygn. När det gäller tandborstning och nagelvård beaktas ingen tid eftersom även detta får anses ingå i föräldraansvaret. [REDACTED] har behov av hjälp avseende toalettbesök och blöjbyten varav en gång per dygn med dubbelassistans. Avseende på- och avklädning har han behov av hjälp både på morgonen och på kvällen samt i genomsnitt ytterligare två gånger per dag. Hjälp med ytterkläder och skor beaktas inte då detta inte kan anses som ett grundläggande behov. [REDACTED] har behov av att få hjälp vid måltider. Han har också behov av hjälp vid kommunikering med tredje part varför viss tid beaktas för detta. Slutligen har han ett stort behov av tillsyn.

Den tillsyn som krävs får dock anses vara av allmän karaktär och inte av övervakande sådan varför det inte kan anses utgöra ett grundläggande behov.

Förvaltningsrättens bedömning

Inledningsvis noteras att [REDACTED] anför att det finns brister i Försäkringskassans hantering av hans ärende. Med anledning av att förvaltningsrätten inte är tillsynsmyndighet över Försäkringskassan föranleder det som han anfört i denna del inte någon åtgärd från domstolens sida. Förvaltningsrätten anser dock inte att det framkommit sådana brister i kassans utredning, eller att det nu kommit fram nya uppgifter i en sådan omfattning, att domstolen skulle vara förhindrad från att pröva målet i sak. Yrkandet om återförvisning ska därför avslås.

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] tillhör den personkrets i 1 § LSS som kan ha rätt till assistansersättning. Den aktuella frågan i målet är således om hans behov av personlig assistans, för den hjälp med de grundläggande behoven som kan beaktas, uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan och om han därför har rätt till assistansersättning. Det kan informationsvis sägas att förvaltningsrätten har att göra en förutsättningslös prövning samt att det är de aktiva hjälpinsatserna för att tillgodose hans grundläggande behov som i huvudsak beaktas vid bedömningen av hjälpbehovet.

De frågor som är stridiga i målet är främst om det vid beräkningen av [REDACTED] hjälpbehov ska bortses från den tid som han tillbringar på korttidshemmet, omfattningen av föräldrarnas ansvar samt om hans tillsynsbehov ska anses som ett grundläggande behov.

När det gäller *beräkningen* av assistansersättningen lämnas inte ersättning för sådan tid när den enskildes behov tillgodoses på annat sätt, exempelvis genom skolan. För den tid som [REDACTED] tillbringar på skola, fritids och korttidshem har respektive verksamhet ansvar för att se till så att det finns sådan personal som är nödvändig för verksamheten (jfr Kammarrätten i Göteborgs avgörande den 7 oktober 2008 i mål nr 456-07). Enligt förvaltningsrättens mening har det inte kommit fram att [REDACTED] under den tid han vistas i skolan, på fritids eller i korttidshemmet inte kan få den omsorg hans funktionsnedsättning kräver. Vid beräkningen av hans grundläggande behov ska således inte den tid han vistas där tas i beaktande.

Försäkringskassan har vid tidsberäkningen gällande behoven bad, tandborstning och nagelvård anfört att en stor del tillgodoses genom *föräldraansvaret*. När det gäller dessa typer av behov föreligger det enligt förvaltningsrättens mening till viss del ett föräldraansvar för ett barn i [REDACTED] [REDACTED] ålder. Ett åttaårigt barn får exempelvis anses behöva hjälp med tandborstning och nagelvård. Däremot kan det som regel inte anses finnas ett behov av hjälp från föräldrarna vid bad förutom möjligen vid efterföljande torkning. Förvaltningsrätten anser att det inte funnits fog för att med hänvisning till föräldraansvaret bestämma den tid som behövs för aktiv hjälp vid bad till 20 minuter. Däremot har det inte kommit fram att [REDACTED] har ett sådant behov av att bada att den totala tid som badet tar ska beaktas som ett grundläggande behov. Den tid som Försäkringskassan beaktat i denna del får, med hänsyn tagen till den aktiva tid som får anses behövas för hjälp vid själva rengöringsmomentet och efterföljande torkning, anses rimlig.

När det gäller [REDACTED] *tillsynsbehov* har Försäkringskassan ansett att detta inte är av en sådan aktiv karaktär att tillsynen ska anses som ett grundläggande behov. Av utredningen i målet framgår att [REDACTED]

██████ har ett stort behov av tillsyn. För att behovet av tillsyn ska räknas som ett grundläggande behov måste det vara fråga om ett behov som endast kan tillgodoses av personer med ingående kunskaper om honom. Det är således inte tillräckligt att det finns ett behov av personalkontinuitet (jfr Högsta Förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 2003 ref. 33). Vidare har behov av aktiv tillsyn med mer frekventa ingripanden som behövs för att den funktionshindrade inte ska förstöra föremål eller skada sig själv eller andra ansetts falla inom ramen för de grundläggande behoven (se RÅ 1997 ref. 23 I). Förvaltningsrätten anser i denna del att det inte i målet kommit fram att ██████████ har ett sådant aggressivt och destruktivt beteende att det kräver ständiga ingripanden. Av uppgifterna från skolan och korttidshemmet framgår att även om det är önskvärt med en personalkontinuitet är det inte en nödvändighet att han har tillsyn av personer med ingående kunskap om honom för att det ska fungera. Det kan således inte anses visat att den tillsyn han är i behov av är av en sådan aktiv och ingripande karaktär där det krävs sådana ingående kunskaper om honom som i rättspraxis har ansetts falla inom ramen för de grundläggande behoven.

Försäkringskassans beräkningar i övrigt får anses rimliga varför ████████ vid en sammantagen bedömning, inte visat att han har så stort behov av personlig assistans med de grundläggande behoven att detta uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. Han har därför inte rätt till assistansersättning. Det kan slutligen noteras att förvaltningsrättens avgörande inte kan anses stå i strid med principen om barnets bästa. Överklagandet ska således avslås.

Förvaltningsrättens beslut om inhibition upphör i och med denna dom att gälla.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3104/1 B)

Maria Jolfors Detert

Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Gitte Jensen, Willy Kölborg och Gunne Steen deltagit.

Föredragande i målet har varit förvaltningsrättsnotarien Johanna Maxson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om

de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av beslutet t.ex. den 31 juli måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.